

Práce s nadanými dětmi

Eva Trnová

PdF MU

trnova@ped.muni.cz

HLEDÁ SE NADANÉ DÍTĚ

© ÚKOL ©

Navrhněte co **nejvýstižnější** inzerát

Pište rychle, bez dlouhého
rozmýšlení

Přečtěte své inzeráty – můžete se
sousedy sdílet své představy

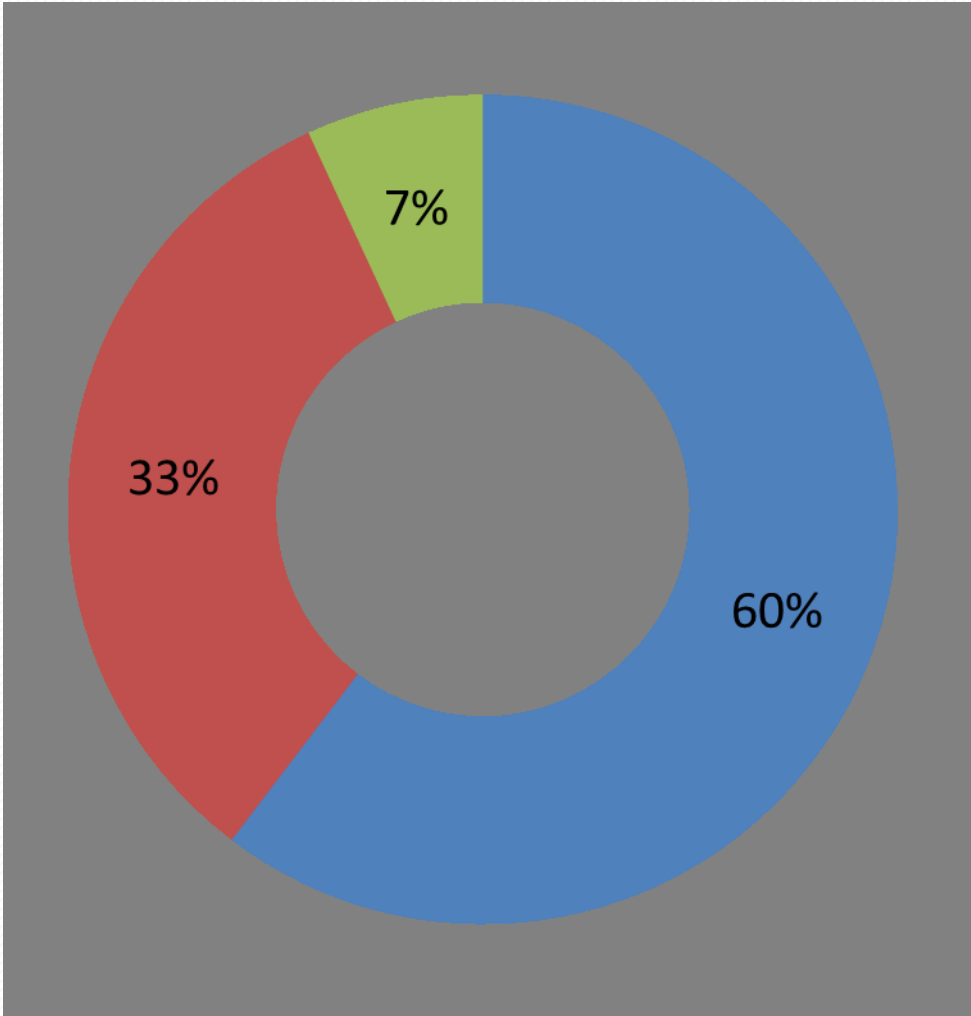

Koho jste si
představili?

Porovnejte své představy
s teorií a dosavadními
výzkumy

Chlapec nebo dívka?

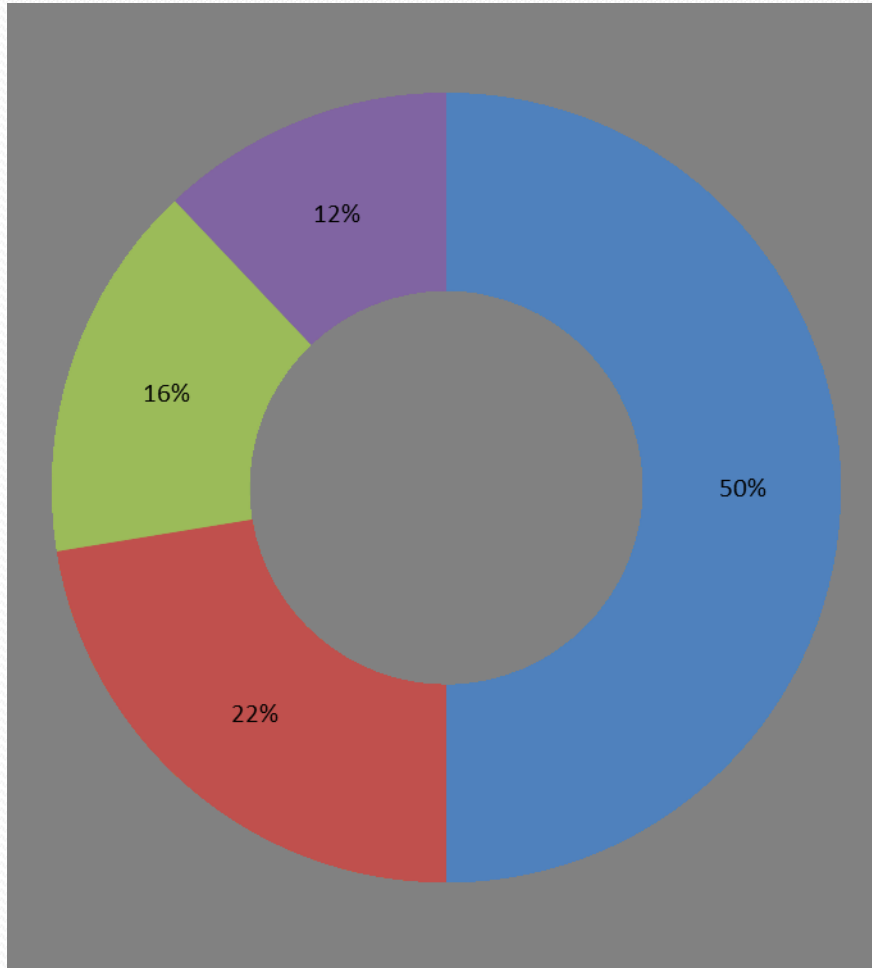
■ Boy

■ Girl

■ Not sure, both

Reálné dítě,
fiktivní hrdina nebo
nikdo konkrétní?

■ specific child

■ historical or film figure

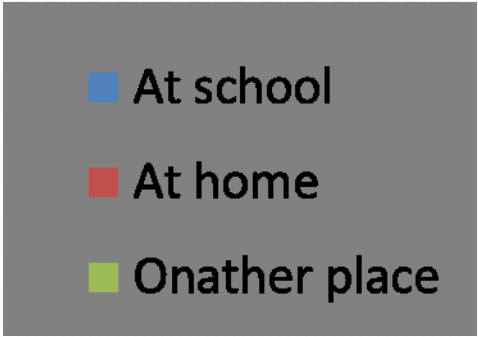
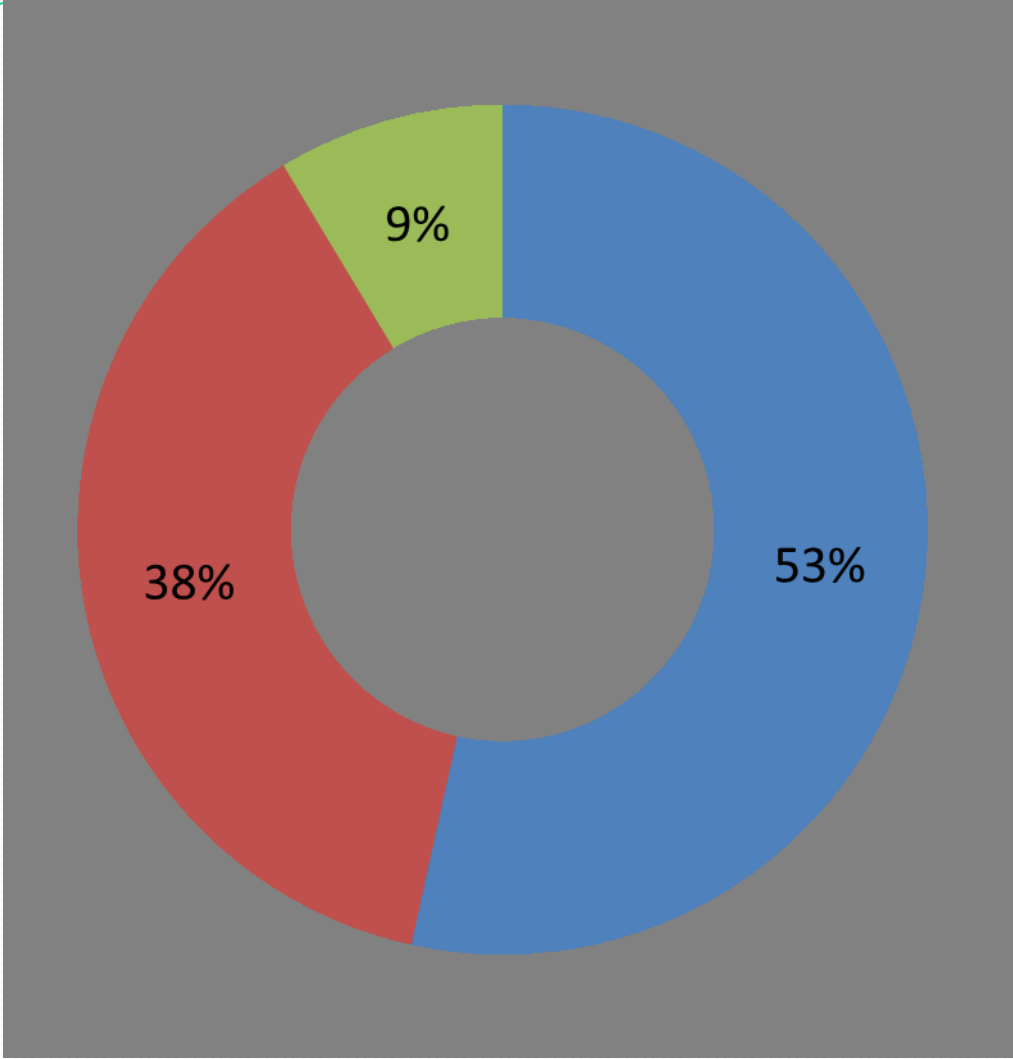
■ unknown child

■ unclear vision

Když si představíte
nadané dítě, v
jakém prostředí se
nachází?

Typologie dle učitelek MŠ

1. „chytrolín“
2. „povídálek“
3. Bořek stavitel
4. snílek
5. „talent“

- A. umělec - video
- B. sportovec

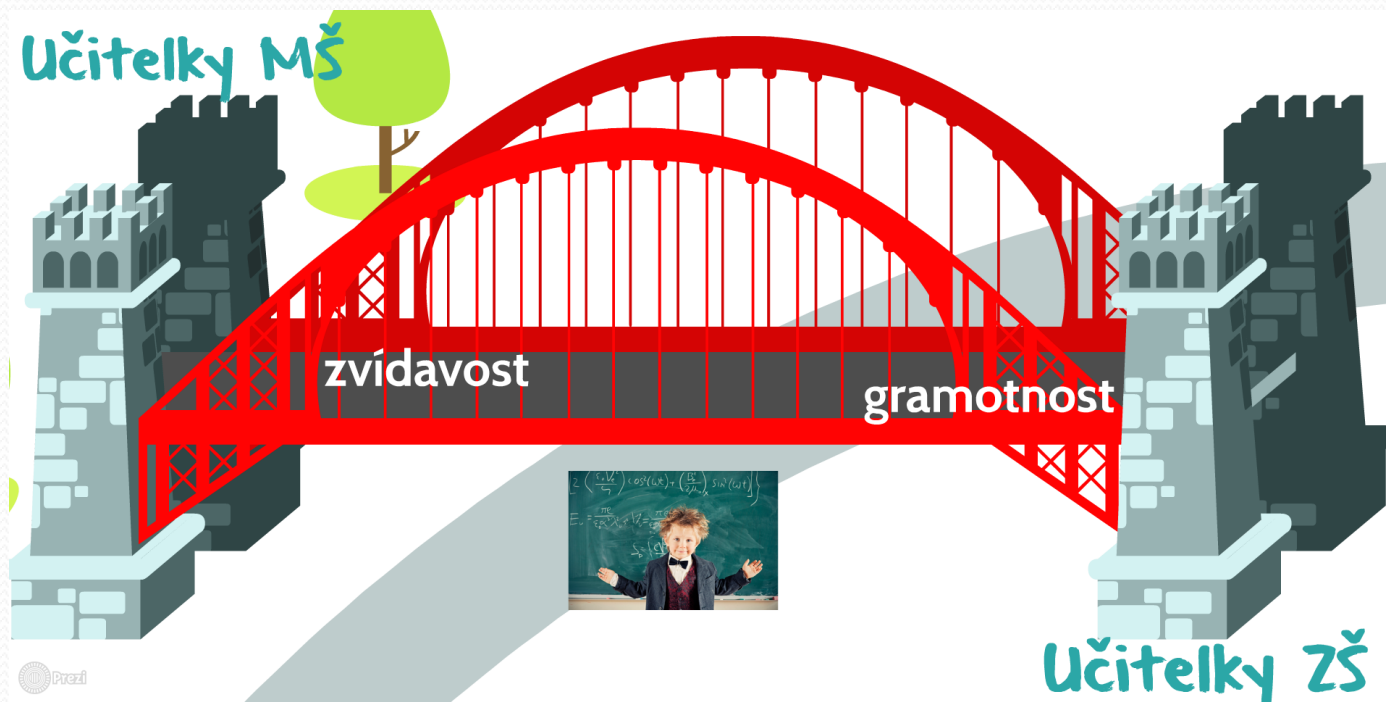
Typologie dle učitelek ZŠ

1. předčasný čtenář
2. předčasný počtář - video
3. sportovec
4. umělec
5. dítě s vyhraněným zájmem

Typologie dle učitelek ZŠ

1. předčasný čtenář - video
2. předčasný počtář
3. sportovec
4. umělec
5. dítě s vyhraněným zájmem

Dle výzkumů Havigerové

Odkud se bere ten rozdíl?

Talent versus nadání

HLEDA' SE NADANÉ DÍTĚ

A je to tu! Sportovní organizace SPORT STARS v tomto rohu hledá svoji hvězdičku. Mezi hlavní podmínky patří skutečné výsledky ve všech atletických disciplínách, ^{nadání} gymnastická zdatnost a vyláčení nadání mužských her. Dítě by mělo být symetrické, schopné spolupráce a mělo by mít zájem o pohyb a nadšení do zkoušení nových věcí.

Implicitně i lexikálně:

„být nadaný v“ = vynikat na základě intelektové schopnosti, spojeno s předměty vědy (STEM)

„mít talent pro“ = vynikat ve výchovách (výtvarné, hudební, dramatické umění a sport)

HLEDA' SE NADANÉ DÍTĚ
hledámu dalšího člena do
našeho družstva suchutů
n hoička a to teamu žu
tetonu žirnu. Po omilnění je
přijetímu 'emaloru moř, je
sturnic, skvažo a akotara.
Ný'kežonu' hůzem' se tuou
komal 24.11. na FILHARMONII
HRADEC KRÁLOVÉ.
YELIPAB se ma náb or -
chuzu nůu čku.

Lucie Bílá...?

Kdo je nadaný žák podle MŠMT

- ***Za nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.***
- ***Za mimořádně nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.***

Označení úrovně kognitivních schopností jedince

IQ	Označení úrovně kognitivních schopností jedince		
115-130	bystrý jedinec	13,59 %	clever
130 -145	nadprůměrně nadaný	2,14%	moderately gifted
145-160	vysoce nadaný	0,13 %	highly gifted
160-175	mimořádně nadaný		exceptionally gifted
175-190	velmi vysoce nadaný		profoundly gifted
190 +	„nevyléčitelně“ nadaný		„terminally“ gifted

Nadaní a mimořádně nadání

- *Hranice 130 je stanovena pro vstup do Menzy*
- *Dle Hollingworthové je pro „sociálně optimální inteligenci“ IQ v rozmezí 122 – 155, při IQ nad 160 jsou již rozdíly mezi výjimečně nadanými dětmi a jejich vrstevníky tak veliké, že můžou vést k sociální izolaci (zejména ve věku 4 – 9 let).*
- **Nadaní žáci** projevují nápadnou, vysokou úroveň schopností a podávají vysoké výkony v oblasti svého nadání x **mimořádně nadaní žáci** se tématu svého zájmu, nadání věnovat musí, jsou k tomu vnitřně puzeni. Nemají-li k tomu možnost – může dojít k frustraci (následkem je „zlobení“).
- **Nadaní žáci** se rádi a snadno učí x **mimořádně nadaní žáci** se učit „musí“ – je to jejich potřeba. Z toho by měl vycházet i přístup pedagogů ke vzdělávání těchto obou podobných a přece odlišných skupin dětí.

Nadání - zdroj problémů?

- 20 % nadaných dětí (IQ vyšší než 138) – mívá emocionální a sociální problémy
- u celkové populace je tento počet 2x menší – 10%
- riziková skupina - nespokojenost až frustrace z důvodů nenaplněných sociálních a výchovně vzdělávacích potřeb může vést k asociálnímu a deviantnímu chování
- - opatření – včasná identifikace nadání a individuální přístup

Je IQ dostatečným ukazatelem schopností ?

- Terman:

Test IQ ukazuje, jestli náš mozek jede čtyřicetikilometrovou rychlostí nebo stokilometrovou, ale neříká nic o tom, o našem motoru, tedy o mozku a jeho skutečných možnostech.

Testování nadaných dětí předškolního věku

- IQ není vhodné pro děti
- ZŠ – Menza snaha vytvořit „testy“
- Testování dětí předškolního věku –
Havigerová podle zahraničního
originálu – CGS test - Characteristics of
Giftedness Scale - Silvermanová

Výsledky CGS v HK MŠ

Havigerová – 805 dětí 416 chlapců / 389 dívek

Cíle:

- Popsat strukturu nadání dětí předškolního věku v Královéhradeckých mateřských školách podle výsledků ve skříninkové metodě CGS vyplňované učitelkami MŠ.
- Struktura nadání budoucích prvňáčků v kontextu primární edukace a pedagogicko-psychologické péče
- Vytipovat děti potenciálně mimořádně rozumově nadané.
- Výsledky:

Výsledky

- Průměrné dítě předškolního věku:

JE: dobře myslí, rychle se učí, má rozsáhlou slovní zásobu, výbornou paměť, vydrží se soustředit, je citlivé (všeobecně i morálně), projevuje soucit, je silně zvědavé, vytrvalé, energické, s širokým okruhem zájmů, smyslem pro humor, stará se o spravedlnost, má zralé názory, je dychtivý pozorovatel, má živou představivost, obratně zachází s čísly a je dobré ve skládkách a puzzle

NENÍ: puntíčkářské, náruživé, nedává přednost společnosti starších, není předčasný čtenář a nemá tendenci zpochybňovat autority.

Obecné charakteristiky nadání

„Populace nadaných se jeví **směrem ven** jako relativně homogenní, ale **směrem dovnitř** heterogenní skupina s pestrými interindividuálními rozdíly.“

Jurášková, 2006

Jaké je nadané dítě?

- Vaše inzeráty – vaše představy
- Výsledky výzkumů – charakteristika nadaných
- Odlišnosti u jednotlivých odborníků

Obecné charakteristiky alias *prototyp*

Zkuste ve skupině vytvořit návrh charakteristik v jednotlivých oblastech:

- **v kognitivní oblasti**
- **v afektivní oblasti**
- **v motorické oblasti**
- **v sociální oblasti**

Kognitivní oblast

- **Přirozená potřeba učit se a získávat nové poznatky, zvědavost**
  - samostatné vyhledávání nových informací
  - ověřování informací z více zdrojů
  - tendence klást otázky autoritám (v dětství až bombardování otázkami, ve škole „dotěrné“ otázky na učitele)

Doporučení rodičům – odpovídat nebo ukazovat cesty, kde a jak získat odpovědi

☠ „Kdo se moc ptá...“, „Nebud' zvědavá...“ „Na to seš ještě malej...“

Originálnost myšlení

- nové nápady, myšlenky
- nekonvenční řešení (učitelky: pozor při hodnocení)
- otázky typu „co kdyby“

Doporučení: nikdy se nespokojte s první odpovědí, doptávejte se (co tím myslíš, co ještě), hrajte hry „co kdyby“)

Perfekcionismus v myšlení

- bere v úvahu podrobnosti a detaily
- myslí v několika rovinách, domýšlí daleko (*myslí za roh*)

Kognitivní oblast

- **schopnost koncentrace a vytrvalost**
  - neodpovídá danému věku
  - týká se však především toho, co jej baví
- **paměť**
  - často mimořádná

Kognitivní oblast

• zájmy

- široké **spektrum** zájmů (*může nastat stres z rozhodnutí*), někdy se záhy ustálí na jednom (*může změnit*)
- **intenzita** zájmů (hloubka, vášeň)
- zájmy **netytické** pro daný věk (např. astronomie...)

Doporučení rodičům/učitelům zkoušet a hledat, najde-li, udržovat a podporovat

Doporučení učitelům: tvořivě využívat k všeobecným vzdělávacím aktivitám, neboť zájem je jako návnada na udici

☠ zakazovat, devalvovat (K čemu to je dobré?), označovat za úchylku...

☠ „nesmíš se učit napřed“ (učitelky !!!)

Kognitivní oblast

raný zájem o písmena, čísla

- raná čtenářská schopnost (3.-4. rok, spontaneita)
- zájem o **čísla a číselné operace** (nejen vyjmenovat čís. řadu)

Všeobecné doporučení rodičům/učitelům: vizualizace a motorizace (viz kroky vpřed a vzad, abakus)

☠ užívání prstů, rukou

řeč

- **plynulá řeč** již v předškolním věku (avšak i pozdní mluvčí)
- **bohatý slovník**
  - obsahuje výrazy typické pro starší věk
  - obsahuje i **abstraktní pojmy** a **cizí výrazy**

Afektivní oblast

- **vnitřní motivace**
  - ☠ **nekazit vnější motivací**
- **estetické cítění**
  - **nekazit vnější motivací**
- **smysl pro humor**
  - smějí se situacím, které vrstevníci ještě nechápou
  - smějí se dříve
  - smějí se jevům, které ostatní nechápou (Cimrmanovo H₂SO₅)

Afektivní oblast

- emocionální **citlivost** a náchylnost ke vzniku emočních problémů
  - souvislost s domýšlením, váhavost (např. benzínový zapalovač a mýdlo)
  - souvislost s pocitem odlišnosti, odmítání komunitou atp.
- zájem o otázky pravidel, **morálky** a spravedlnosti
  - viz maminka – děvčátko norm IQ, ale extrémně těžce snáší nespravedlnost
  - viz R2 - Kolik je na světě lidí? Proč se ptáš? No, přemýšlím, kolik budu potřebovat lodí a semínek stromů, kdyby se na nás řítíl meteor, aby měl každý člověk možnost záchrany
  - **Doporučení**: stanovujte společně pravidla, odvolávejte se na ně; střežte se nesplněných slibů
- **až existenciální deprese** (plyne z toho, že si neumí samy zodpovědět otázky o smyslu života)
- **Doporučení**: slyšet varovné ticho

Afektivní oblast

SHELDON COOPER QUOTES

Oh, Mario. How I wish I could control everyone the way I can with you?

Incidentally, one can get beaten up in school simply by referring to oneself as one.

Coffee's out of the question. When I moved to California, I promised my mother that I wouldn't start doing drugs.

I'm not insane, my mother had me tested!

Well, today we tried masturbating for money.

Ah, gravity - thou art a heartless bitch.

People of Sheldonopolis, this is your mayor. Follow me; if the children can't, leave them behind!
Ohhh, the simulated horror!

A neutron walks into a bar and asks how much for a drink. The bartender replies "for you, no charge".

Under normal circumstances I'd say I told you so. But, as I have told so with such vehemence and frequency already the phrase has lost all meaning. Therefore, I will be replacing it with the phrase, I have informed you thusly.

I think that you (Leonard) have as much of a chance of having a sexual relationship with Penny as the Hubble telescope does of discovering at the center of every black hole is a little man with a flashlight searching for a circuit breaker.

For the record, I do have genitals. They're functional and aesthetically pleasing.

QUOTESADAY.COM

What exactly does that expression mean, 'friends with benefits'? Does he provide her with health insurance?

Hledáme madané dítě!

Chodiš do školy, kde mezapadneš?
Myslím to tak, že jsi v desítkách,
matematice i jiných předmětech
napřed opusti svým spolužákům?
Při hodinách se nudíš a
nevíš co se rolným časem?
Tvá znalosti i způsob řešení
daných situací je na vysoké
úrovni? Tak právě sebe hledáme.
Nejsi žádný "vyhledávací" ale
jedinečný člověk. Ozvi se
nám. My si dáme nový rozhled,
který je na tvé úrovni inteligence!

Afektivní oblast

- poruchy **spánku** spojené s nadměrnou vzrušivostí nervové soustavy
  - obecně menší **potřeba** spánku
  - **strach** usnout (co když o něco přijdu?, co by se mohlo všechno stát?)

Doporučení: večerní rituály, usínání „s doprovodem“ (MŠ-
čtená pohádka, starší - rozhovor)

Sociální oblast

- **nezapadá mezi vrstevníky**
  - viz odlišné zájmy...
- **navazuje vztahy se staršími a dospělými**
  - motivem společné zájmy...

Doporučení: vyhledat stejně „ulítlého“ vrstevníka, organizovat skupinky pro nadané (Menza kluby a různé tábory; Talnet...)

Nebezpečí: jsou-li vrstevníky odmítané, následují pocity izolace a nepochopení, někdy se promítnou do apatie nebo agrese

Motorická oblast

- problémy s jemnou motorikou
- nedostatečně rozvinutá grafomotorika
  - viz u Juráškové píší hůlkovým...

Doporučení: místo na krasopis se soustředit na myšlení

- celková pohybová neobratnost
  - Viz neudělá kotoul

Doporučení: cvičení (dobře namotivovat), posilování sebedůvěry a sebevědomí (neumím kotoul a o co jde?)

- Někdy se spolupodílí vztah k ICT („věčně u počítače)

Doporučení: nezakazovat, ale čas trávený u ICT vymežit, nabízet **alternativy** (knihovna, kroužek, tutor...)

Myšlenka k diskusi: intelektově nadané děti často rodiče od útlého věku zapisovali do ZUŠ nebo jinak vedli k hudbě, umění a ke kognitivním činnostem, ale málokdy ke sportu

Charakteristika nadaných (podle Silverman)

Charakteristiky	Nadané děti	"Průměrné" děti
Velká bdělost	67%	42%
Velký rozsah paměti	31%	3%
Výborná paměť	67%	27%
Rozvoj čtení	58%	13%
Rozšířená slovní zásoba	87%	34%
Pozorovací schopnosti	64%	34%
Velká zvědavost	58%	40%
Více než 1 imaginární kamarád	50%	9%
Živá představivost	46%	22%
Vysoký stupeň kreativity	66%	8%

Nadaní a vrstevníci 1

- **Učitel, zejména v nižších ročnících, je nositelem postoje, který k nadanému dítěti zaujmou ostatní děti ve třídě.**
- Clasenovi (1985, cit. dle Vondráková, 2005) uvádějí pět variant vztahu mezi úspěšností nadaných a jejich přijetím skupinou vrstevníků:
  - **1. popření schopností** – aby byl přijat vrstevníky, žák popře nebo odmítne své nadání,
  - **2. ponoření se do schopností** – aby zmírnili bolest z odmítnutí vrstevníky, ponoří se do svého oboru a vyloučí všechno a všechny ostatní,
  - **3. ambivalence** – nemohou se rozhodnout mezi přijetím a popřením svých schopností, jejich výkon kolísá,

Nadaní a vrstevníci 2

- **4. odcizení** – nechtějí být úspěšní ani se připojit ke skupině. Někteří jsou tak odcizeni, že opustí školu, buď doslova, nebo alespoň psychicky,
- **5. rozhodnost** – žáci, kteří úspěšně zvládnou tento konflikt, jsou nezávislí, mají svůj okruh přátel a často se aktivně zúčastňují školních činností. Obvykle mají vysoké sebehodnocení, důvěru ve své schopnosti a jejich vztahy s vrstevníky jsou bez problémů.
- Pozitivní vrstevnické vztahy podporují kognitivní vývoj dítěte, zlepšují jeho sociální dovednosti, podílejí se na vývoji zdravého sebepojetí a utvářejí morální a sociální hodnoty (Hříbková, 2009).

Mýty o nadaných

- **Přečtěte si list s mýty a poznačte si, které z uvedených výroků považujete za pravdivé a které za mýty a předsudky o nadaných a nadání.**

Mýty

- Nadání je vrozené, nedá se ztratit
- Nepotřebují pomoc, přeci jsou nadaní - probijí se a uplatní i bez pomoci jiných
- Jejich mimořádné schopnosti okolí vždy uznává, oceňuje a akceptuje (zvláště rodina)
- Dostali „to“ všechno bez námahy, zadarmo
- Vždy umí své schopnosti bez problémů ukázat a projevit

Mýty

- Jsou to děti šťastné, narozené v „neděli“, vše jim jde lehce, daří se jim
- Musí být stejně dobří ve všech oblastech (zvláště ve škole)

HLEDÁ SE NADANÉ DÍTĚ

Do svého kolektivu hledáme velmi nadané dítě, které bez problému vyřeší všechny zadané matematické příklady a bez jediné chyby napíše pravopisné cvičení.

Také by měl umět hrát alespoň na 2 hudební nástroje. A určitě by měl vynikat alespoň v 1 sportu.

Těšíme se na spolupráci!

Mýty

- Jsou od přírody „individuálními běžci“, samotáři, kteří si vystačí a nikoho nepotřebují.
- Vychutnávají si pocit, když si druzí z nich berou příklad.
- Musí být zodpovědnější i za druhé.
- Musí být přísněji hodnoceni než ostatní?
- Nejdůležitější je pro ně jejich vysoké nadání.

Rozdíl mezi bystrým a nadaným dítětem

(podle Cvetkovič-Lay) - 1

Bystré dítě	Nadané dítě
Zná odpovědi	Klade otázky
Zajímá se	Je zvědavé
Má dobré nápady	Má neobvyklé nápady
Odpovídá na otázky	Zajímá se o detaily, rozpracovává, dokončuje
Je vůdcem skupiny	Je samostatné, často pracuje samo
Se zájmem naslouchá	Projevuje silné emoce, přitom poslouchá
Lehce se učí	Všechno už ví
Je oblíbené u vrstevníků	Více mu vyhovuje společnost starších dětí a dospělých
Chápe významy	Samostatně vyvozuje závěry

Rozdíl mezi bystrým a nadaným dítětem

(podle Cvetkovič-Lay) - 2

Bystré dítě	Nadané dítě
Vymýšlí úkoly a úspěšně je řeší	Iniciuje projekty
Přijímá úkoly a poslušně je vykonává	Úkoly přijímá kriticky, dělá jen to, co ho baví
Přesně kopíruje algoritmy úloh	Vytváří nová řešení
Dobře se cítí ve škole	Dobře se cítí při učení
Přijímá informace, vstřebává je	Využívá informace, hledá nové možnosti aplikace
Dobře si pamatuje	Kvalitně usuzuje
Je vytrvalé při sledování	Velmi pozorně sleduje
Je spokojené se svým učením a výsledky	Je velmi sebekritické

Konkrétní problémy, se kterými se může pedagog setkat při výuce nadaných dětí (Jurášková, 2003).

- *hyperaktivita*
- *odmítání instrukcí učitele, negativismus*
- *chytání za slovo, nesouhlas, kladení provokujících otázek*
- *individualismus, neochota spolupracovat např. se spolužákem ve skupince*
- *vlastní způsob řešení problémů, odmítání standardních postupů (např. mezikroky při výpočtech)*
- *„černobílé“, kategorické myšlení (např. nemůže-li být nejlepší, bude nejhorší)*
- *výrazné afektivní reakce (např. projevy nespokojenosti při neúspěchu)*

Identifikace nadaných

Identifikační proces má 2 základní kroky:

- **Nominace** (navržení nebo preidentifikace)

Kdo nominuje - rodiče, spolužáci, samo nadané dítě, ale zejména **učitelé**.

Velký význam - bez ní se žák obvykle k odborníkovi, který provede komplexní diagnostiku, nedostane.

Učitelé mají těžký úkol - nemají k dispozici nástroje k objektivnímu posouzení nadání. Důležité je, aby každý učitel měl základní poznatky o tom, co to je nadání a znát specifika a typy nadaných dětí, posuzovat žáky komplexně, nejen na základě některých rysů, případně jejich chování.

- **Diagnostika** - záležitost odborníků na danou oblast.

Provádí se prostřednictvím objektivních metod, které také vycházejí z různých teorií.

V našich podmínkách se diagnostika nadání provádí v pedagogicko-psychologických poradnách, dítě do osmnácti let může být diagnostikováno jedině se souhlasem rodičů.

„Identifikační“ metody

- **Příklady psychologických metod:**
Inteligenční testy
Výkonové testy aj.
- **Příklady pedagogicko-psychologických metod:**
Testy kreativity
Testy motivace
Zájmové charakteristiky
Nominace a nominační škály
- **Příklady pedagogických metod:**
Didaktické testy
Analýza portfolia
Školní prospěch
Úspěšné absolvování soutěže aj.
- **Příklady lékařských metod:**
Antropometrická měření
Měření reakčního času
Frekvence dýchání aj.

Chyby v identifikaci

- **Negativní chyba identifikace (výběru):**

Neobjevení výjimečné schopnosti dítěte z několika příčin. Tyto příčiny můžeme hledat ve zmíněných modelech nadání. Může jít např. o nevhodné výchovné prostředí, nedagnostikovanou poruchu učení, špatný zdravotní stav, nízkou motivaci atd. Odmítnutí takového „nevhodného“ uchazeče o obohacující vzdělání můžeme pokládat z hlediska vlivu na dítě za problematický a negativně prožívaný.

- **Pozitivní chyba identifikace (výběru):**

Dítě je identifikováno jako nadané, i když ve skutečnosti tyto schopnosti nemá. Tento druh identifikace se může jevit jako eticky bezproblémový. Ale – co když se dítě nebude vyvíjet v souladu s naším očekáváním? Důsledky zklamání mohou být o mnoho závažnější než verdikt o nepřijetí hned v počátcích výběru.

Test pro rodiče

Typy nadaných – leader (lídr)

- Nadaný, který dokáže své nadání uplatnit na poli vztahů s vrstevníky a v jisté konfiguraci i s autoritami. Ze získaných zjištění (např. pozorované vlastnosti, pozice v kolektivu vrstevníků) **můžeme usuzovat na třetinu až polovinu populace nadaných**. Takový jedinec bude aktivní ve směru k okolí, bude citlivý na svou pozici v kolektivu, bude organizátorem a zároveň spolupracujícím článkem, kterého je vhodné vtahovat do dění např. ve školní třídě, pověřovat ho různými úkoly apod. Dá se předpokládat, že bude ochotný pomoci slabším, řešit problémy kolektivu atd. Může jít také o jedince, který v systému kolektivu není nijak výjimečný, je v něm však spokojený a je také přijímán okolím. Tomuto typu budou odpovídat spíše dívky.

Typy nadaných - badatel

- Nadaný stojící spíše na okraji kolektivu, avšak zpravidla respektován pro své dovednosti (zejména v kolektivu starších dětí). Jeho spokojenost v kolektivu bude spíše proměnlivá, podobně jako ochota participace na společných aktivitách. Bude více zaměřen na své poznávací aktivity, než na dění např. ve školní třídě. Můžeme usuzovat přibližně na **čtvrtinu až třetinu populace nadaných.**

Typy nadaných - rebel

- Nadaný, který je charakteristický velmi silným *Já*, bude mít tendenci spíše nerespektovat autority, dělat si věci po svém, bude se projevovat jako tvrdohlavý, živý. Jeho vztahy s vrstevníky budou spíše proměnlivé, stejně tak jako jeho spokojenost v kolektivu. Tento typ by mohl být také charakterizován jako „neúspěšný“ leader (kdy nedojde k požadované reakci okolí na jeho aktivitu). Ze získaných výsledků můžeme usuzovat přibližně na **šestinu až pětinu jedinců**.

Práce s nadanými

- V centru pozornosti současných výzkumů, týkajících se nadání, je **interakce mezi potenciálem dítěte a možnostmi jeho rozvoje.**
- Přiměřené vzdělávání vyžaduje odpovídající vybavení a úroveň výuky.
- Vysoká úroveň potenciálu může být ve školách rozvíjena prostřednictvím:
  - (a) **diferenciace** - přiměřenost kurikula a učiva vlastnostem konkrétního žáka (pestrá nabídka pro různé typy žáků)
  - (b) **individualizace** - vzdělání „šité na míru“. Žák má větší odpovědnost za obsah a tempo svého vzdělávání. Měl by se vést k tomu, aby kvalitu svého učení sám kontroloval. Stanovování vlastních cílů vzdělávání a vlastních vzdělávacích strategií.

Základní způsoby práce s nadanými žáky

- **akcelerace** - urychlování postupu (předčasný vstup do školy, přeskočení ročníku). Princip akcelerace umožňuje seskupování žáků podle úrovně dosažených kompetencí, vytváření věkově heterogenních skupin. Tyto vzdělávací programy vyhovují zejména žákům s rychlým učebním tempem.
- **obohacování (enrichment)** - rozšíření učiva, vyšší náročnost výuky. Je zaměřeno zejména na rozvoj vyšších mentálních procesů a rozvoj tvořivosti. Důraz je kladen především na řešení problémových úloh žákem, na strategii plánování řešení úloh a na rozvoj strategií myšlení.
- Princip akcelerace je často doprovázen metodami obohacování, oba přístupy se při vzdělávání nadaného žáka doplňují.

Organizační formy

přeskupování žáků

- speciální školy a třídy
- soustředování nadaných v rámci školy a třídy
- účast na projektech
- spolupráce s dalšími institucemi (víkendové semináře atd.)

kombinace těchto postupů, např.:

- souběžné studium některých předmětů nebo oblastí učiva ve vyšší třídě nebo na vyšším stupni vzdělávání
- domácí výuka

Recept, jak rozvíjet nadání

- *„S jistotou nadsázkou tedy můžeme formulovat „recept“ na nadané dítě/žáka/studenta. Vezmi nadprůměrné intelektové schopnosti v jedné, více nebo všech typech inteligence, přidej tvořivost a silnou motivaci k tomu, tyto předpoklady využít. Vrať to do prostředí milující a podporující rodiny, peč to dostatečně dlouho v prostředí výborné školy s učiteli, kteří umí vzdělávat nadané žáky a pod vlivem inspirujících a stimulujících vrstevníků. Okořeň to specifickými intelektovými schopnostmi v některé oblasti a podávej v situaci, která umožní v pravý čas maximálně podporovat, stimulovat a rozvíjet projevené nadání. Ponech tomu možnosti spoluvytvářet vlastní prostředí i za cenu, že se ti byt změní v laboratoř, zoologickou, ateliér nebo v něco úplně jiného.“*

Praktické ukázky

NTC metoda

- Nikola Tesla Centrum – Ranko Rajovič
- Vliv na rozvoj dítěte: dědičnost X prostředí
- **Kdy začít rozvíjet nadání** – stěžejní období 3-6 let-
rozvíjíme rozumové funkce, grafomotoriku a pohybové
dovednosti dětí – cílený trénink ve prospěch
mozkového rozvoje
- Základ tvoří cílené zadávání aktivit na rozumový
rozvoj: pracovní listy, herní činnosti a skupinové
aktivity v interiéru i v přírodě.

NTC Aktivita

- třídění a pojmenovávání obrázků – práce s vlajkami
- analýza a syntéza tvarů – ukázka **matematika**
- trénink logického myšlení – **ukázka povídky**
- trénink paměti – vlajky, auta, básničky...
- rozvoj slovní zásoby
- rozvoj vědomostí dítěte o okolním světě - bádání
- **NEPŘETĚŽOVAT!!! - VZBUDIT ZÁJEM - PODPOROVAT**
- Přetěžování v tomto věku více souvisí s frekvencí a časovou náročností než obsahem – tenis 2-3x týdně zatíží dítě víc než práce s PL nebo logické hry

Metodika NTC

- I. fáze *Dodatečná stimulace rozvoje synapsí*
  - cvičení motoriky, grafomotoriky a akomodace oka
- II. fáze *Stimulace vývoje asociativního myšlení*
  - Stupeň 1 : Abstrakce, vizualizace
  - Stupeň 2: Abstraktní klasifikace a třídění
  - Stupeň 3: Asociace, hudba
- III. fáze *Stimulace vývoje funkcionálního myšlení*
  - hádankové příběhy a hádanky

Ukázka NTC

- Příběh
- Jednou hustě sněžilo a myška se schovala pod malou houbu. Nezbylo tam místo pro jejího kamaráda, který se šel schovat jinam. Když se den poté při dešti potkali pod stejnou houbou, už se tam vešli oba. Jak je to možné?
- D₁ – Myšky nic nejedly, a tak byly menší.
- U. nemohly tolik zhubnout za jeden den.
- Ch₁ : Měly deštník.
- U: Neměly deštník.
- D₂: Houba za 1 den vyrostla, tak se tam vešly obě.
- U Výborné řešení. Vzpomeňte si, jak jsme si říkali, že po dešti houby rychle rostou.

Ukázka - matematika

- Matematická pregramotnost

Ukázky z přírodovědy

- Podporovat bádání – hraní s cílem objevit „přírodní zákonitosti“
- Důležité prekoncepce – vztah k STEM se buduje v předškolním věku

Děkuji za pozornost

Eva Trnová

Masaryk University
Brno, Czech Republic
trnova@ped.muni.cz